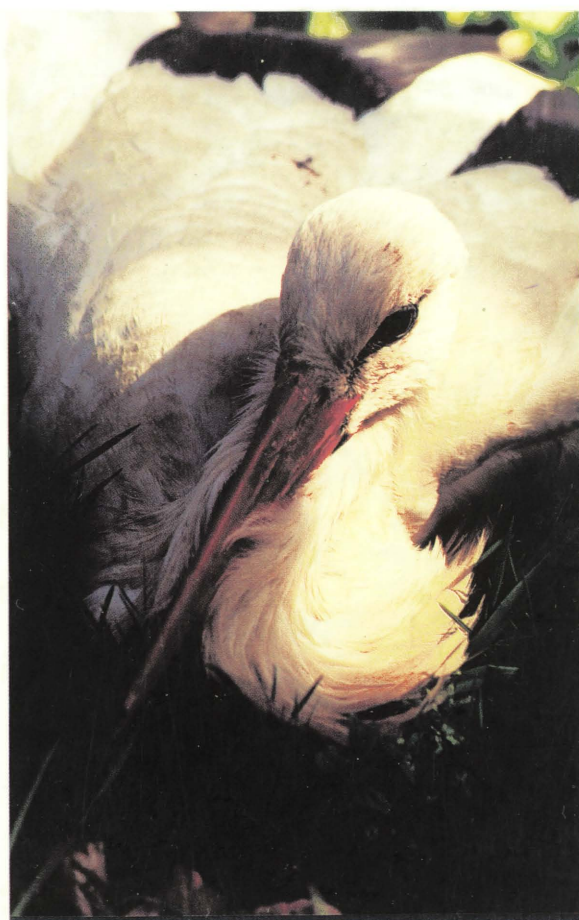

ATRAKCJE

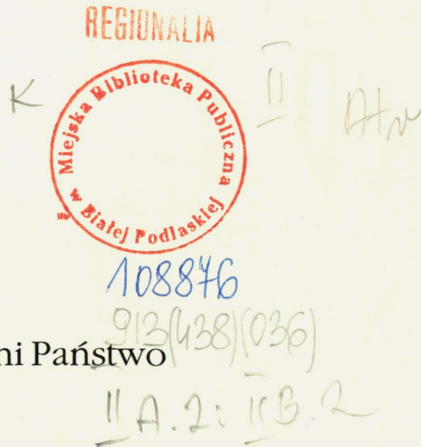
POWIATU BIAŁSKIEGO

KRAJOBRAZOWE

PRZYRODNICZO

ATRAKCJE
PRZYRODNICZO
- KRAJOBRAZOWE
POWIATU
BIAŁSKIEGO

Szanowni Państwo

Z wielką przyjemnością przekazuję do rąk Państwa folder "ATRAKCJE PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE POWIATU BIALSKIEGO".

Powiat Bialski to nie tylko międzynarodowe drogowe i kolejowe szlaki komunikacyjne, przejścia graniczne w Terespolu, Sławatyczach i Kukurykach, Terminal Samochodowy w Koroszczynie i Kolejowy Port Przeładunkowy w Małaszewiczach - to także wspa-
niała przyroda, lasy pełne grzybów, liczne rzeki i malowniczo
położone starorzecza. Piękny krajobraz nadbużański, rzadkie gatun-
ki fauny i flory objęte ochroną w rezerwatach przyrody, unikalne
miejsca kultu religijnego oraz interesujące zabytki architektury
drewnianej: kościołów, dworów, cerkwi i wiejskich chałup, wspa-
niale komponujących z otaczającym je krajobrazem, nadają ziemi
bialskiej jedyny w swoim rodzaju urok.

Liczne walory turystyczne i krajobrazowe stwarzają doskonale
warunki do wypoczynku i rekreacji.

Folder, który Państwo otrzymaliście powstał z myślą o każdym
z Państwa.

Pragnę za jego pośrednictwem zaprosić do tak urokliwego
zakątka Polski.

Zachęcam do weryfikacji treści folderu z rzeczywistością.

Mam nadzieję, iż wizyty na Ziemi Bialskiej na długo pozostaną
w Państwa pamięci.

Starosta Bialski

-*Łazowski*
Tadeusz Łazowski

Miejska Biblioteka Publiczna
Biała Podlaska

5 117843000007

INFORMACJE OGÓLNE

Lasy wokół Międzyrzecza Podlaskiego

Powiat bialski położony jest w środkowo-wschodniej części Polski, w województwie lubelskim. Od wschodu graniczy z Białorusią, od zachodu z województwem mazowieckim, od północy z województwem podlaskim, natomiast od południa z innymi powiatami województwa lubelskiego.

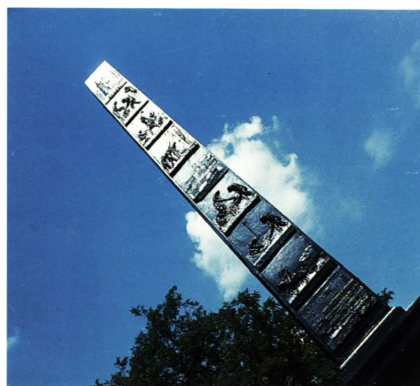
Z obszarem 2.754 km² powiat bialski jest największy w województwie lubelskim, zajmując 11% jego powierzchni oraz jednym z trzech największych obszarowo powiatów w kraju.

W 17 gminach wiejskich oraz 2 miejskich zlokalizowanych na obszarze powiatu zamieszkuje 117.407 osób, w tym 49,5 % to mężczyźni, a 50,5 % kobiety.

Gęstość zaludnienia jest stosunkowo niska i wynosi 43 osoby na 1 km². Struktura wiekowa ludności powiatu przedstawia się następująco:

Wiek	Liczba ludności
przedprodukcyjny	32 543
produkcyjny	63 448
poprodukcyjny	21 416

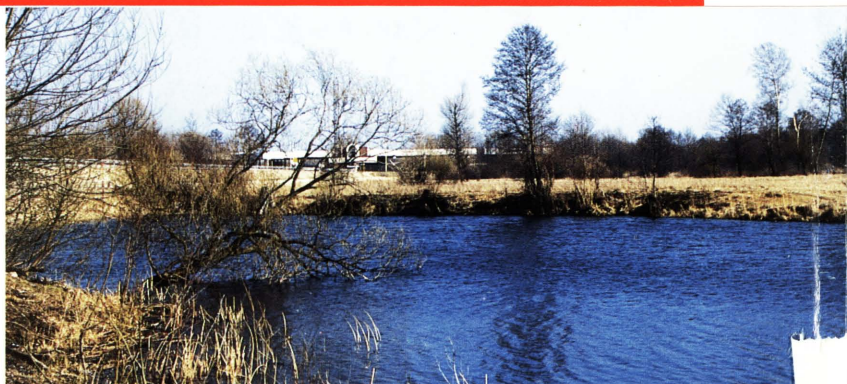
Terespol - obelisk upamiętniający budowę "Traktu Brzeskiego"

Powiat bialski jest typowo rolniczy. Użytki rolne zajmują 183.915 ha, tj. 66,8 % ogólnej powierzchni powiatu. Podstawową formę własności stanowi rolnictwo indywidualne posiadające w swoim władaniu ponad 90 % użytków rolnych.

W strukturze upraw dominują ziemniaki i zboża (żyto, pszenica, owoce). Znacząca jest również produkcja owoców i warzyw. Głównym kierunkiem produkcji zwierzęcej jest chów trzody chlewnej i bydła.

Naturalne warunki glebowe i klimatyczne stwarzają duże możliwości wzrostu produkcji rolnej. Rozwój rolnictwa uzależniony jest w dużym stopniu od rozbudowy przemysłu rolno-spożywczego. Szansą dla bialskich rolników jest wzrost eksportu płodów rolnych zarówno do państw Unii Europejskiej, jak i krajów Wspólnoty Niepodległych Państw.

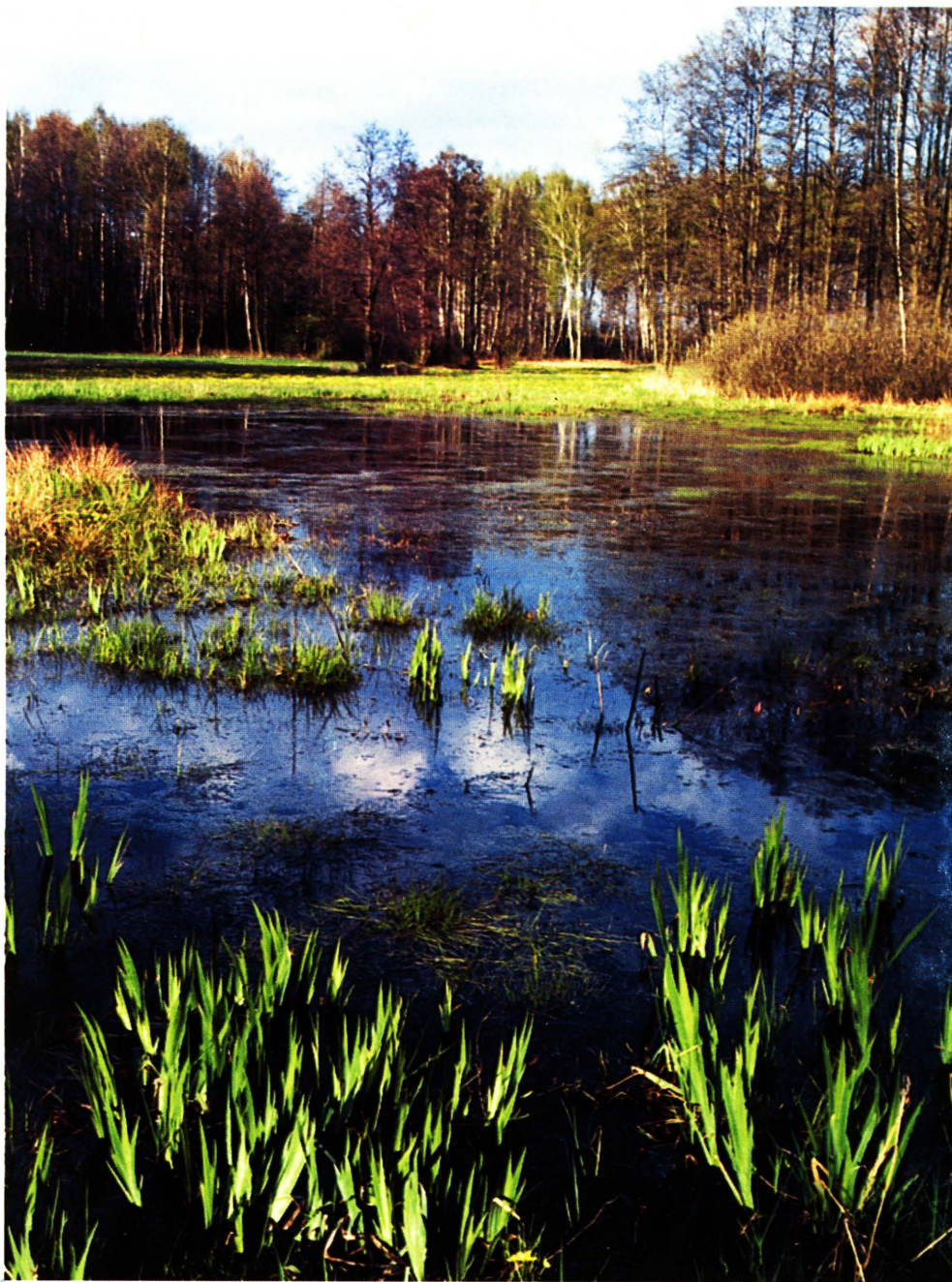
Ślawatycze - drogowe przejście graniczne

Ważnym działem gospodarki powiatu jest przemysł, którego podstawę stanowi przetwórstwo rolno-spożywcze, przemysł drzewny i maszynowy, produkcja materiałów budowlanych. W ostatnich latach znacznie wzrosła liczba firm prywatnych, wśród których najwyższy udział mają firmy działające w handlu i usługach, budownictwie oraz rolnictwie i leśnictwie.

Na terenie powiatu funkcjonuje wiele przedsiębiorstw budowlanych, specjalizujących się w budownictwie mieszkaniowym, przemysłowym, budowie dróg i sieci wodociągowo-kanalizacyjnej. Są to w większości firmy prywatne, przystosowane do działalności w warunkach gospodarki rynkowej.

Ogółem w powiecie białkim działalność prowadzi 4.578 podmiotów gospodarczych.

Lasy wokół Międzyrzecz Podlaskiego

Gnojno - łąki nad Bugiem

INFORMACJE OGÓLNE

Koroszczyn - Terminal Samochodowy.
Supernowoczesna architektura.

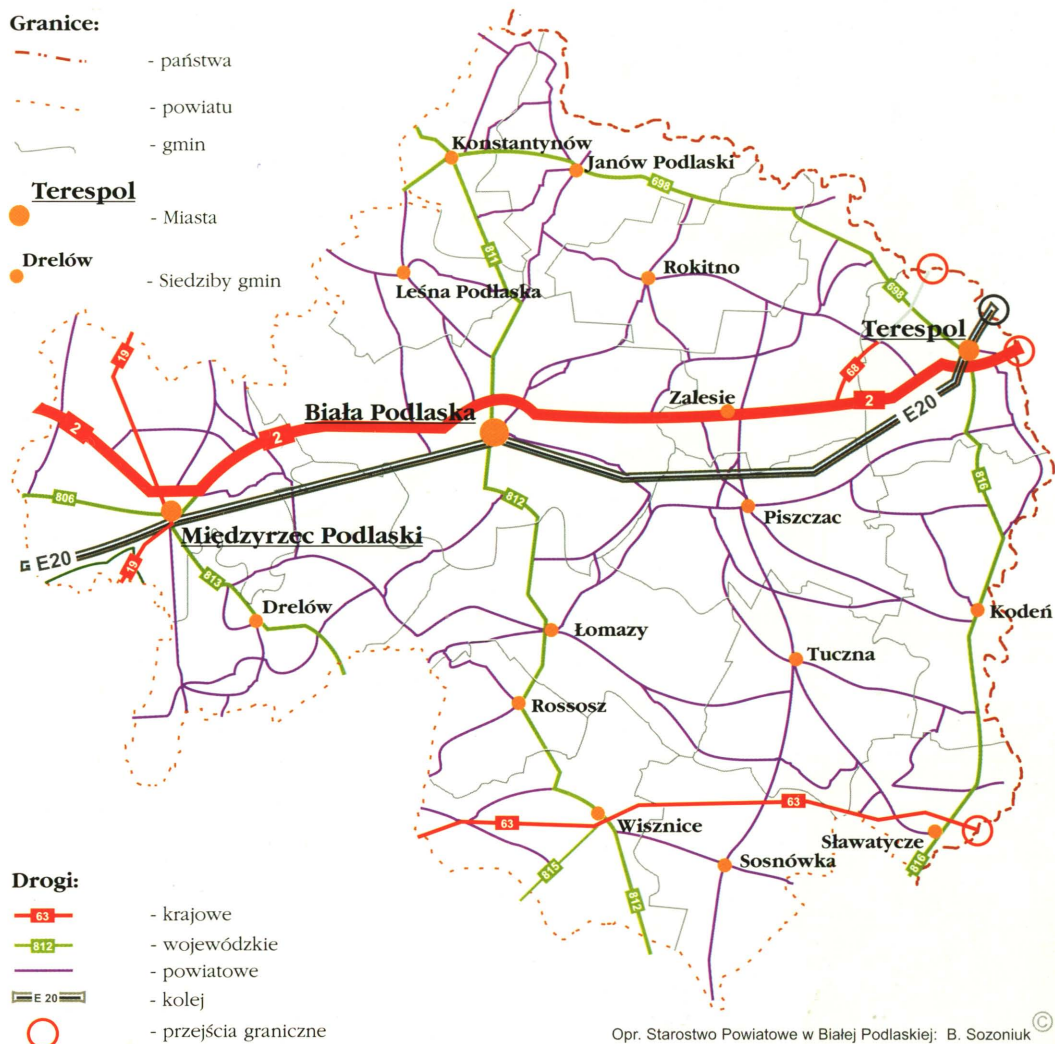
Szczególnym atutem powiatu jest przygraniczne położenie na osi transkontynentalnych szlaków komunikacyjnych :
- drogi E-30 łączącej Madryt, Paryż, Berlin i Warszawę z Moskwą
-magistrali kolejowej Europy trasie E-20 prowadzącej od Berlina poprzez Warszawę i Moskwę do Władywostoku.

Ruch graniczny obsługują trzy przejścia drogowe w: Kukurykach, Terespolu i Sławatyczach oraz przejście kolejowe w Terespolu. Na terenie powiatu znajduje się nowoczesny Terminal Samochodowy w Koroszczynie oraz największy w Polsce zespół lądowych urządzeń przeładunkowych w Małaszewiczach.

Przez teren powiatu przebiega 2.225 km dróg gminnych, w tym 318 km utwardzonych. Zarząd Dróg Powiatowych zarządza drogami o długości 1.127,2 km z których 854,6 km to drogi o nawierzchni twardej, a 272,6 km o nawierzchni gruntowej. Poza drogami gminnymi i powiatowymi 189 km stanowią drogi wojewódzkie i 139 km drogi krajowe.

Powiat dysponuje bardzo dobrze rozwiniętą siecią telekomunikacji przewodowej i bezprzewodowej i znajduje się w czołówce krajowej pod względem stopnia automatyzacji połączeń oraz gęstości sieci telekomunikacyjnej.

POWIAT BIALSKI - DROGI

Terespol - przejście graniczne

Malaszewicze - terminal CPN

Woskresnice - stacja paliw

CHARAKTERYSTYKA GEOGRAFICZNO-PRZYRODNICZA

Krzna zimą

Dostojka malinowiec

Powiat Bialski usytuowany jest na granicy dwóch dużych jednostek geograficznych. Północna część powiatu znajduje się w granicach Prowincji Niżu Środkowo-europejskiego i należy do Niziny Południowopodlaskiej, zaś południowa - w granicach Niżu Wschodnio-bałtycko-Białoruskiego należy do Polesia Zachodniego.

Powiat leży zatem na terenach 5 mezoregionów: na Nizinie Południowopodlaskiej są to: "Podlaski Przełom Bugu", "Równina Łukowska", w Polesiu Zachodnim "Zakłęśność Łomaska", "Równina Kodeńska", "Polesie Brzeskie.

Rzeźba terenu została ukształtowana w czasie najmłodszego

okresu geologicznego czwartorzędu w okresie działania lądolodu, stąd też tereny położone pomiędzy Bugiem i Krzną charakteryzują się występowaniem moren czołowych. Tereny na południe od Krzny stanowią natomiast rozległe równiny, z nielicznymi pagórkami piaszczysto - żwirowymi.

Ośią hydrologiczną powiatu są rzeki: Bug stanowiący wschodnią i północną granicę oraz największy na tym terenie jego dopływ - Krzna z całym prawie swoim dorzeczem. Przez teren powiatu przepływa 29 rzek o łącznej długości około 540 km. Do największych pod względem długości należą: Zielawa, Lutnia, Czapelka, Grabarka, Klukówka, Grabar - Kałamanka, Muława. Odcinek Kanału Wieprz-Krzna zlokalizowany na terenie powiatu ma długość 17 km.

Retencję wód powierzchniowych zapewniają 4 zbiorniki o łącznej pojemności 7.845 m³, z czego 6.900 m³ przypada na zbiornik Żelizna (w systemie Kanału W - K), pozostałe zbiorniki to: Terebela, Koziół i Zaborek. Uzupełniają je kompleksy stawów hodowlanych w Cieleśnicy i Mokranach Starych.

Głównymi obszarami zbiorowisk leśnych są piaszczyste lub gliniaste równiny morenowe, albo wilgotne i żyzne doliny rzeczne. Na torfowiskach i terenach zabagnionych utrzymują się zespoły szuwarowe i turzycowe, w większości naturalnego pochodzenia.

Pola wokół wsi Dokudów

Orlik

Baczek

Lasy od wieków porastały olbrzymie połacie Ziemi. Stopniowo redukowane do coraz mniejszych obszarów zmieniały swoje oblicze, tracąc cechy pierwotnej przyrody. Dziś, choć w przekształconej postaci, ze zubożałą szatą roślinną są niezwykle cennym elementem środowiska przyrodniczego.

W powiecie bialskim zajmują one 71,5 tys. ha powierzchni (co daje wskaźnik lesistości 26,0 %). Ponad połowę ogólnej powierzchni lasów stanowią lasy państwowe (41,2 tys. ha). Pozostają one w zarządzie 4 nadleśnictw: Biała Podlaska, Chotyłów, Międzyrzec Podlaski, Włodawa. Pozostałą część (ok. 30 tys. ha) zajmują lasy prywatne.

Terytorialne rozmieszczenie lasów powiatu jest nierównomierne. Niektóre gminy są w nie ubogie np. Sławatycze, gdzie lesistość nie przekracza 10 %. Duże zespoły leśne skupione są w rejonie Międzyrzecza Podlaskiego i Białej Podlaskiej. Znaczny udział w składzie gatunkowym drzew ma sosna, brzoza, grab, występuje również olcha, dąb, jesion, klon, osika, topola, lipa. Szata roślinna i struktura wiekowa drzewostanów jest zróżnicowana. Szczególnie interesujące zbiorowiska leśne, odznaczające się wysokim stopniem naturalności objęte są ochroną rezerwatową.

Łabędź niemy

NADLEŚNICTWO BIAŁA PODLASKA

Dąb szypułkowy

Borowik szlachetny

Pierwiosnek

Nadleśnictwo Biała Podlaska jest jednym z 25 nadleśnictw Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie. Zarządza lasami Skarbu Państwa o powierzchni 13.161 ha i nadzoruje 8.940 ha lasów niepaństwowych. Lasy te znajdują się na terenie 6-ciu gmin: Biała Podlaska, Łomazy, Rokitno, Janów Podlaski, Konstantynów i Leśna Podlaska. Nadleśnictwo Biała Podlaska jest podzielone na 13 leśnictw, które są zgrupowane w dwa obręby: Biała i Kijowiec.

Lasy państwowe w naszym kraju mają z góry wyznaczone zadania jakie muszą spełnić, stąd wynika ich podział. W Nadleśnictwie Biała

Podlaska lasy te dzielą się na trzy grupy, w zależności od funkcji jaką mają do spełnienia:

- lasy rezerwatowe 1,4 %,
- lasy ochronne ok. 30 %, (wodochronne, glebochronne itp.),
- lasy gospodarcze ok. 68,6 % pow. lasów w nadleśnictwie.

W Nadleśnictwie przeważającymi typami siedliskowymi są bory, które stanowią 69 % udziału wszystkich siedlisk i dlatego głównym gatunkiem lasotwórczym na tym terenie jest sosna zwyczajna (71 %). Występują też inne typy siedliskowe np. lasowe zajmujące 30 % powierzchni z dębem jako gatunkiem panującym (13 %) oraz olsy zajmujące 1 % powierzchni z olszą (5%). Ponadto występują: brzoza (9%), klon, świerk, modrzew (ok. 3%).

Lasy Nadleśnictwa Biała Podlaska to tereny niezwykle różnorodne przyrodniczo i malownicze. W Nadleśnictwie objęto ochroną liczne ciekawe obiekty przyrodnicze. Niektóre z nich wpisano na listę pomników przyrody np.: głazy narzutowe, stanowiska naturalnego występowania wawrzynka wilczejłoko czy okazałe dęby, jesiony, modrzewie (91 drzew pomników przyrody).

Lasy wokół Białej Podlaskiej

NADLEŚNICTWO
BIAŁA PODLASKA

Lasy wokół Rokitna

Na szczególną uwagę zasługują rezerваты przyrody: Chmielinne, Łęg Dębowy, Stary Las. Rezerваты obfitują w bogatą roślinność runa leśnego (często chronioną). Są też ostoją wielu zwierząt, licznie występujących na terenie Nadleśnictwa. Należą do nich gatunki dość popularne takie jak: jelenie, sarny, dziki, zające, lisy, borsuki, kuny oraz chronione - bóbr europejski i przedstawiciele gatunków skrzydlatych jak: kaczki, słonki, gołębie. Nie brakuje także gatunków ptaków będących pod ścisłą ochroną takich jak: bocian czarny, żuraw, orlik krzykliwy, sowy.

Na uwagę zasługuje także ścieżka dydaktyczna otwarta w 2000 roku prowadząca przez malownicze tereny tuż nad Bugiem, wyjaśniająca funkcję i zadania leśnictwa oraz informująca o szczególnie pięknych miejscach w Nadleśnictwie Biała Podlaska.

Nadleśnictwo Chotyłów zarządza lasami Skarbu Państwa o powierzchni 12.551 ha oraz sprawuje nadzór nad lasami niepaństwowymi o powierzchni 5.476 ha. Położone we wschodniej części powiatu białskiego zasięgiem swym obejmuje gminy: Terespol, Zalesie, Piszczac, Kodeń oraz część gmin Rokitno i Tucznia.

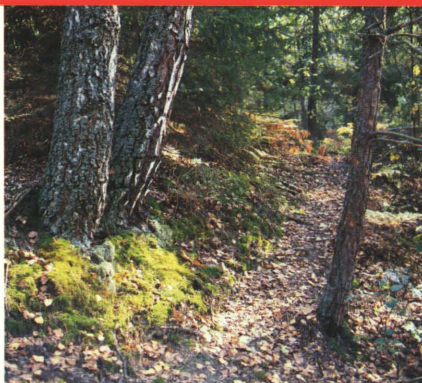
Głównymi gatunkami lasotwórczymi na terenie Nadleśnictwa są: sosna zajmująca 73% powierzchni, olsza 9% oraz brzoza 8%. Mozaika typów siedliskowych stwarza zróżnicowanie w strukturze gatunkowej i wiekowej drzewostanów. Zmienność ta jest doskonale widoczna wzdłuż nadbużańskiej trasy Janów Podlaski-Sławatycze, obfitującej również w liczne obiekty kultury sakralnej poczynając od Pratulina poprzez Kostomłoty, Kodeń i na Jabłecznej kończąc. Z przechodzącego przez teren Nadleśnictwa odcinka tej drogi można podziwiać bogate drzewostany na siedliskach lasowych w obrębie Parku Krajobrazowego "Podlaski Przełom Bugu" a także ubogie drzewostany sosnowe rosnące na suchych siedliskach borowych w uroczysku Sugry k/Kodnia.

Ze zbudowanej w ubiegłym roku wieży widokowej w pobliżu "Kamiennej Baby" w Neplach można oglądać rozległą panoramę doliny Krzny, lasy Nadleśnictwa Chotyłów oraz Brześć po białoruskiej stronie Bugu. Wytyczona ścieżka turystyczna daje możliwości bliższego zapoznania się z osobliwościami uroczyska "Szwajcaria Podlaska". Oprócz najslynniejszych rezerwatów: "Szwajcaria Podlaska", "Czapli Stóg" i "Dobryń" do ciekawych obiektów przyrodniczych należy stanowisko trzech rzadkich gatunków widłaków (wroniec goździsty i spłaszczony) w Leśnictwie Neple oraz grupa jałowców w Leśnictwie Terespol. Na terenie Nadleśnictwa gniazdują chronione gatunki ptaków: bociana czarnego i orlika krzykliwego.

Na potrzeby własnych odnowień i zalesień a także zalesień gruntów prywatnych Nadleśnictwo prowadzi szkółkę leśną, w której oprócz sadzonek drzew i krzewów leśnych produkuje się sadzonki gatunków egzotycznych.

Lasy wokół Kodnia

NADLEŚNICTWO CHOTYLÓW

Neple - rezerwat "Szwajcaria Podlaska"

Ok. 4 000 ha stanowią lasy ochronne obejmujące strefy występowania rzadkich gatunków ptaków, wodochronne i glebochronne. Ponadto wyodrębnione są użytki ekologiczne, które mają pozostać w swojej naturalnej postaci (śródlęsne bagienka, oczka wodne itp.). W lasach Nadleśnictwa można spotkać łosie, jelenie, sarny, dziki, lisy, zające, bażanty i kuropatwy a w ostatnich latach uważny obserwator może zobaczyć bobry, a ślady ich bytności widoczne są na znacznym odcinku Bugu i Krzny.

Nadleśnictwo odnawia i zalesia ok. 100 ha powierzchni rocznie.

POWIAT BIALSKI - PRZYRODA

- Lasy

Nadleśnictwa:

- Chotyłów

- Miedzyrzec Podlaski

- Włodawa

- Biała Podlaska

- Park Krajobrazowy Podlaski Przełom Bugu

- Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu

- Rezerваты przyrody

Liczba pomników przyrody na terenie gminy

Terespol

- Miasta

Drelów

- Siedziby gmin

Bug

- Rzeki

Kanał Wieprz-Krzna

- Kanał Wieprz-Krzna

Opis: Starostwo Powiatowe w Białej Podlaskiej: Ł. Ziemiuk i B. Sozoniuk ©

NADLEŚNICTWO
CHOTYŁÓW

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów siedliskowych. Ta forma ochrony przyrody wprowadzona została w 1991 roku. W powiecie bialskim za użytki ekologiczne uznano 82 obiekty o łącznej powierzchni 442,4 ha położone w 10 gminach. Największe obszary użytków ekologicznych znajdują się w gminach Drelów i Kodeń.

Pod ochronę poddawane są najczęściej śródlęgowe tereny zabagnione, naturalne łąki stanowiące ostoje zwierząt, głównie ptaków oraz naturalne siedliska roślin, w tym rzadkich i chronionych.

"Uroczysko Sudry"

Miejska Biblioteka
w Białej Podlaskiej

POMNIKI PRZYRODY

Spośród bogactwa tworów przyrody żywej i nieożywionej, egzemplarze wyróżniające się wartościami naukowymi, historycznymi lub kulturowymi obejmuje się ochroną pomnikową. Są nimi w szczególności sędziwe i okazałe rozmiarów drzewa i krzewy oraz formy geologiczne.

Leśna Podlaska - "Dąb miłości"

Na terenie powiatu tą formą ochrony objęto 273 obiekty, w tym 188 pojedynczych drzew, 54 grupy drzew, 4 aleje, 24 głązy narzutowe oraz 3 inne obiekty (stanowiska naturalne: 3 gatunków widłaka, wawrzynka wilczełyko, jałowca).

Chronionymi drzewami są w 80% lipy i dęby. Pozostałe gatunki chronione w mniejszej liczbie okazów to: modrzewie, jesiony, klonny, wiązy, sosny, świerki, kasztanowce białe, graby, topole, jałowce, oraz pojedyncze egzemplarze: wierzby, olchy, tulipanowca amerykańskiego.

Do najciekawszych pomników przyrody na terenie powiatu należą 4 okazałe ok. 300 letnie dęby szypułkowe, rosnące wokół klasztoru w Leśnej Podlaskiej, sędziwy 350 letni "Dąb Miłości" w Leśnictwie Leśna związany historycznie z czasami Unitów na Podlasiu. Interesującym okazem jest potężny dąb szypułkowy o obwodzie 480 cm, znajdujący się przy plebanii w Międzyrzecu Podlaskim (wg przekazu, został on posadzony w roku uchwalenia Konstytucji 3 Maja). Ponad 40 okazałych dębów rośnie na pastwiskach i łąkach w obrębie klasztoru prawosławnego w Jabłecznej.

Stary Bubel -wiaz

NADBUŻAŃSKI OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Młode sowy

Dziki

Za obszary chronionego krajobrazu uznaje się wyróżniające krajobrazowo tereny o różnych typach ekosystemów. Zagospodarowanie tych terenów powinno zapewnić stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych.

Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu (NOCK) został utworzony w 1990 roku. Granice chronionego obszaru zostały zmienione w 1994 roku wskutek ustanowienia na jego części wyższej formy ochrony Parku Krajobrazowego "Podlaski Przełom Bugu".

Obecnie NOCK obejmuje bardzo cenne przyrodniczo tereny doliny Bugu. Powierzchnia jego wynosi 11.340 ha, w tym w granicach powiatu 8.705 ha. Szerokość doliny jest zmienna i wynosi od 100 - 200 m w okolicach Sławatycz i Okczyna do 4 km w rejonie Terespolu i Dołhobrodów. W krajobrazie dominują tereny użytkowane rolniczo. Charakterystyczne są pastwiska i murawy, często z roślinnością kserotermiczną. Na wyniesieniach i wydmach występują suche bory chrobotkowe. O wartości przyrodniczej obszaru chronionego decyduje najbardziej środowisko nieuregulowanych rzek tj. Bugu i jego dopływów oraz starorzeczy, szczególnie licznych w okolicach Jabłecznej. Istnieją tu dobre warunki do bytowania wielu gatunków ptaków związanych z wodą. Są to: brodziec piskliwy, brzegówka, a także bocian biały, którego duże skupiska gniazd można obserwować w nadbużańskich wsiach.

Osobliwością przyrody jest obiekt Sugry (na południe od Kodnia) z fragmentami boru suchego z karłowatą sosną oraz zespołami boru chrobotkowego i muraw piaszczystych.

Myszołów

Rozlewiska Krzyny k/Nepli

PARK KRAJOBRAZOWY PODLASKI PRZEŁOM BUGU

Tereny położone w lewobrzeżnej części doliny Bugu posiadają wyjątkową, niezmąconą niszczącą działalnością człowieka przyrodę. Aby utrzymać w niezmienionym stanie jej naturalne oblicze utworzono w 1990 roku Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu. Najpiękniejsze i najcenniejsze przyrodniczo i krajobrazowo obszary obejmuje powstały w 1994 roku Park Krajobrazowy "Podlaski Przełom Bugu".

Granice parku i jego otuliny położone są w dwóch województwach, mazowieckim i lubelskim i obejmują fragmenty ośmiu gmin. Powierzchnia parku wynosi 30.904 ha a otuliny dalsze 17.131 ha. Północno-wschodnia granica parku oparta jest o rzekę Bug, która na odcinku od wsi Kukuryki (znanej jako towarowe przejście graniczne) do wsi Gnojno jest rzeką stanowiącą Granicę Państwa z Białorusią. Niewielki odcinek rzeki jest granicą pomiędzy województwami lubelskim i podlaskim (ok. 3 km) a od wsi Borsuki do ujścia rzeki Tocznej stanowi granicę województwa mazowieckiego i podlaskiego. Fragmenty w granicach tarasu zalewowego rzeki wchodzi do mezoregionu Podlaski Przełom Bugu, tereny pozostałe na północy obejmują wschodnią część mezoregionu Wysoczyzna

Krzna k/Malowej Góry - wiosenne rozlewiska

Bug k/Nepli - rezerwat "Szwajcaria Podlaska"

PARK KRAJOBRAZOWY PODLASKI PRZEŁOM BUGU

Wierzby nadbużańskie

Zaborek k/Janowa Podlaskiego
Zanikająca zabudowa wsi nadbużańskiej

Siedlecka, a na południu wchodzą do mezoregionu Równina Łukowska. Długość Parku w linii prostej wynosi 65 km, przeciętna szerokość w części północnej 6 km, a w części południowej 3 - 5 km. Park wraz z otuliną w całości jest położony na terenie gmin: Łosice, Platerów, Sarnaki, Konstantynów, Janów Podlaski, Rokitno, Zalesie i Terespol. Dominującym elementem środowiska przyrodniczego parku są tereny leśne oraz połacie łąk i pastwisk pokrytych licznymi zadrzewieniami. Ukształtowanie terenu oraz swoisty charakter tutejszego krajobrazu są efektem kilkakrotnych nawrotów i regresji lądolodu w okresie dwóch zlodowaceń (środkowopolskiego i bałtyckiego).

Oś parku stanowi dolina nieuregulowanej rzeki Bug, która płynie pomiędzy wzgórzami moreny czołowej. Wysoczyzna lodowcowa porożcinana jest dolinami mniejszych rzek i cieków, które wpadają do Bugu. Obecne ukształtowanie terenu parku zawdzięczamy ostatniemu okresowi zlodowacenia środkowopolskiego, stadiału Warty. W tym okresie rzeka płynęła w przeciwnym kierunku i należała do zlewni morza Czarnego. Późniejsza działalność erozyjna wód opadowych i rzeki dopełniła dzieło lądolodu. W dolinie Bugu występują dobrze wykształcone tarasy zalewowe i nadzalewowe. W obszarze tarasu zalewowego rzeka wytworzyła niezliczone starorzecza z bogatą florą i fauną. Na tarasach nadzalewowych w kilku miejscach powstały wydmy, pagórki i pola piasków przewianych, a wzdłuż krawędzi doliny występują liczne tarasy kemowe o zróżnicowanej szerokości. Głównym walorem przyrodniczym

Ostrów k/Janowa Podlaskiego

PARK KRAJOBRAZOWY PODLASKI PRZEŁOM BUGU

parku nie jest poddana regulacji, meandrująca o dużym stopniu naturalności rzeka Bug. Jej szeroka, malownicza pradolina z licznymi starorzeczami, dopływami i oczkami wodnymi wytworzyła optymalne warunki dla występowania bogatej szaty roślinnej. Wzgórza morenowe porośnięte są lasami przechodzącymi w pola uprawne, a w dolinach rzek dominują łąki poprzecinane starorzeczami, zwanymi przez mieszkańców "bużyskami", i porośnięte na krawędziach zaroślami wierzbowymi i łęgami topolowo - wierzbowymi, które są bardzo rzadkie w dzisiejszej Europie. Przyroda wolna od ludzkiej ingerencji tworzy tu wiele unikalnych mikrokrajobrazów. Na terenie Parku stwierdzono występowanie **ponad 760 gatunków roślin, w tym 22 objętych ochroną gatunkową**. Szczególnie cenne są: stanowiska **parzydła leśnego** - *Aruncus dioicus*, kilka stanowisk **orlika pospolitego** - *Aquilegia vulgaris* i **lilii złotogłów** - *Lilium martagon* oraz **widlaka wroniec** - *Lycopodium selago*, **widlaka spłaszczonego** - *L. complanatum*, **widlaka jałowcowatego** - *L. annotinum*, **widlaka goździstego** - *L. clavatum*, i **storczyków** *Orchidaceae*. Duże kompleksy leśne oraz szczególnie cenne przyrodniczo łęgi wierzbowo - topolowe i olsy porastające stare wyspy, niskie brzegi rzeki oraz obrzeża starorzeczy tworzą środowisko bytowania licznej grupy zwierząt. Bogatą awifaunę parku reprezentuje **141 gatunków** w tym wiele rzadkich i ginących jak: **orlik krzykliwy** - *Aquila pomarina*, **puchacz** - *Bubo bubo*, **bocian czarny** - *Ciconia nigra*, **sieweczka obrożna** - *Charadrius bieticula*, **rybitwa białoczelna** - *Sterna albifrons*.

Projektowany rezerwat "Kalinik"

Ślady żerowiska bobrów

Nadbużańskie łąki k/Krzyczewa

Teren parku ze względu na swą naturalność, piękny, zróżnicowany a zarazem spokojny krajobraz oraz czyste wody i zdrowe powietrze jest idealnym miejscem rekreacji i wypoczynku dla osób pragnących bliskiego kontaktu z przyrodą. Specyfiką parku ze względu na wartości kulturowe są ślady pozostawione przez ludność zamieszkującą te tereny na przestrzeni wieków. Przez park biegnie Nadbużański Szlak Pieszy oznaczony kolorem czerwonym, rozpoczynający się w Hrubieszowie, a kończący się w Kózkach przy trasie Lublin-Białystok. Aby ruch turystyczny i krajoznawczy nie czynił w środowisku zagrożeń, przygotowano trasy trzech ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych, na których jest możliwość prowadzenia zajęć interdyscyplinarnych z zakresu biologii, geografii, historii regionu. W parku istnieje pięć rezerwatów przyrody o bardzo zróżnicowanym charakterze.

Ziarnopton wiosenny

Chrabąszcz majowy

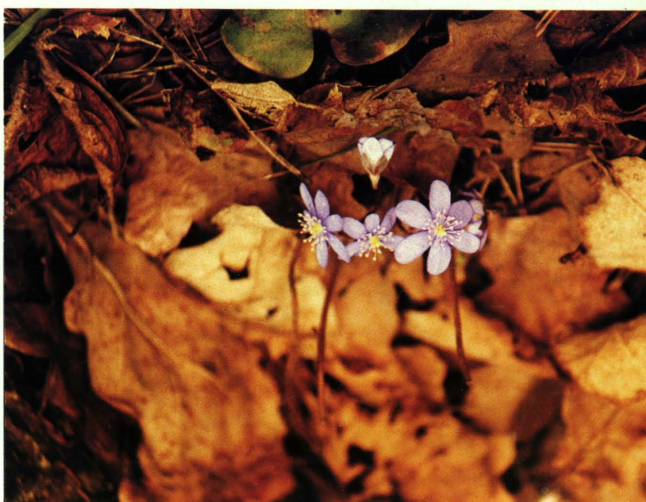
Środowisko lasów łęgowych

Bodziszek leśny

Jaszczurka zwinnka

Przyłaszczka pospolita

REZERWATY
PRZYRODY

Rezerwat Chmielinne

Unikalne i rzadkie elementy środowiska przyrodniczego oraz typowe zbiorowiska roślinne charakterystyczne dla poszczególnych regionów obejmuje się ochroną rezerwatową. Na terenie powiatu utworzono 8 rezerwatów przyrody. Reprezentują one różnorodne ekosystemy, w których chroni się występujące tam bogactwo flory i fauny. Większość z nich stanowią rezerваты leśne.

Chmielinne

Rezerwat leśny utworzony w 1967 roku na powierzchni 67,20 ha. Położony jest w gminie Leśna Podlaska i zajmuje znaczną część kompleksu leśnego po obu stronach drogi Leśna Podlaska - Witulin. Obiekt najbardziej znany jest z łąkowo kwitnących wczesną wiosną zawilców gajowych.

Rezerwat utworzono w celu zachowania lasu łęgowego w szerokiej dolinie Klukówki. Występuje tu również wiele innych cennych zespołów roślinnych: najliczniej grąd lipowo - grabowy, a na wyniesieniach bór sosnowo - dębowy. Na skłonach w kierunku rzeki zasilanych wodami przepływowymi wykształcił się łąg jesionowo - olszowy, gdzie masowo występuje czeremcha. W zagłębieniach terenu z utrzymującą się dłużej wodą rośnie ols porzeczkowy.

W rezerwacie stwierdzono liczne gatunki chronione m.in.: widłak wronek, orlik pospolity, bluszcz pospolity, wawrzynek wilczelyko, parzydło leśne, oraz gatunki rzadkie: zawilec żółty, jaskier kaszubski, zdrojówka rutewkowata, kokorycz pełna i inne.

Czapli Stóg

Rezerwat faunistyczny utworzony w 1987 roku na powierzchni 4,82 ha. Położony jest w gminie Terespol w pobliżu Nepli. Rezerwatem jest południowo - zachodni fragment rosnącego na wzniesieniu Lasu Nepelskiego. Położony jest około 1,5 km od drogi Neple - Krzyczew, za tzw. wzgórzem "Kamiennej Baby". Obszar rezerwatu leży na terenie Parku Krajobrazowego "Podlaski Przełom Bugu".

Przedmiotem ochrony jest kolonia łąkowa czapli siwej, która zasiedla około 40 gniazd. Dogodnym warunkom jej bytowania sprzyja sąsiedztwo rozlewisk w widłach Krzny i Bugu. Występuje tu także ponad 30 gatunków ptaków śpiewających. Ochroną objęto las w wieku 100 - 120 lat o jednolitym typie, którym jest grąd trzcinikowy. Gatunkami dominującymi są: sosna zwyczajna, grab zwyczajny, brzoza brodawkowata. W podszyciu dominuje leszczyna, grab, czeremcha, trzmielina, jarząb oraz będące pod częściową ochroną - kalina koralowa i kruszyna pospolita.

REZERWATY PRZYRODY

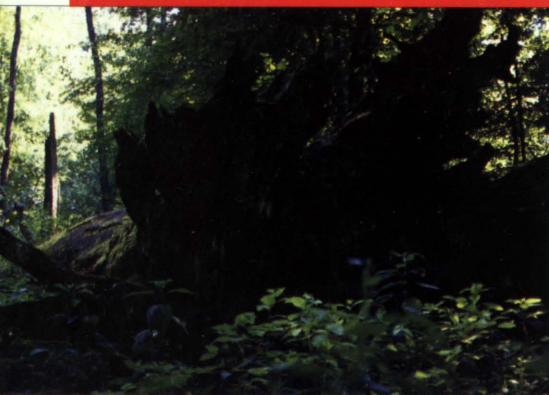

Kalina koralowa

Trzmielina

REZERWATY PRZYRODY

Pomnik przyrody - "Król Dębów"

Kosaciec syberyjski

Gajowiec leśny

Dobryń

Rezerwat leśny, utworzony w 1983 roku na powierzchni 86,60 ha. Położony jest w gminie Zalesie, Leśnictwo Wólka Dobryńska. Zajmuje fragment dużego kompleksu leśnego po stronie północnej od drogi międzynarodowej A-2 pomiędzy Zalesiem a Wólką Dobryńską. Celem ochrony jest zachowanie lasu o charakterze naturalnym z licznymi okazami pomnikowych dębów. Wyróżniającymi się zespołami leśnymi są: ols porzeczkowy, łęg olszowo-jesionowy oraz grądy. Wśród drzew dominują: dąb szypułkowy, olsza czarna - osiagająca wiek ponad 100 lat, grab zwyczajny, brzoza brodawkowata, sosna i jesion.

W rezerwacie rósł najokazalszy dąb szypułkowy - pomnik przyrody "Król Dębów", od kilkunastu lat martwy, lecz nawet powalony imponuje swoją wielkością. W rezerwacie występują liczne gatunki chronione ze świata roślin: widłak jałowcowaty, orlik pospolity, wawrzynek wilczelyko, gnieźnik leśny oraz gatunki rzadkie: fiolek przedziwny, miodownik melisowany i inne. Przedstawicielami zwierząt chronionych są bocian czarny, orlik krzykliwy.

Liski

Rezerwat leśny utworzony w 1981 roku na powierzchni 128,84 ha. Położony w gminie Drelów, Leśnictwo Zahajki. Rezerwat znajduje się w odległości około 2 km od granic Międzyrzecza Podlaskiego i przylega do drogi w kierunku Drelowa. W rezerwacie wyznaczono ścieżkę dydaktyczno - przyrodniczą.

Celem ochrony jest zachowanie lasu o charakterze naturalnym z różnorodnymi zespołami roślinnymi oraz gatunkami roślin rzadkich i chronionych. Wśród wielogatunkowego drzewostanu

Czapla sowa

wiele okazów osiąga rozmiary drzew pomnikowych. Wyróżniono tu 8 typów zbiorowisk roślinnych, w tym: bór mieszany i wilgotny, torfowisko wysokie, grąd lipowo - grabowy, grąd niski. Rezerwat jest ostoją fauny, w tym rzadkiego gatunku ssaków - orzesznicy. Ponadto występuje tu jeź wschodni, wiewiórka, wiele gatunków ptaków: kruk, dzięcioł średni. Licznie występują mrowiska mrówek rudnicy.

Łęg Dębowy

Rezerwat leśny utworzony w 1972 roku na powierzchni 132,38 ha. Położony jest na terenie Parku Krajobrazowego "Podlaski Przełom Bugu" w gminie Janów Podlaski, w pobliżu jednego z licznych zakoli Bugu. Rezerwat dostępny jest od strony łąk Stadniny Koni, tworzących urokliwy krajobraz otwartych przestrzeni z licznymi naturalnymi zadrzewieniami śródpolnymi. Przedmiotem ochrony jest kompleks starego drzewostanu obejmujący cenne przyrodniczo zbiorowiska leśne i szuwarowe oraz wyjątkowo liczne gatunki chronione roślin i zwierząt, szczególnie ptaków. Ciekawostką jest występowanie dębu szypułkowego o wydłużonych liściach, odmiany charakterystycznej dla żyznych gleb namulowych.

W rezerwacie występuje ponad 400 gatunków roślin naczyniowych, w tym 22 chronionych i osobliwości m.in. nasieźrzał pospolity, podejźrzon księżycowy, konitrut błotny. W drzewostanie dominuje dąb szypułkowy z licznymi pomnikami przyrody dochodzącymi do 450 cm obwodu. Wśród zwierząt na wyróżnienie zasługuje występowanie jelonka rogacza, bociana czarnego (2 pary), orlika krzykliwego, zimorodka, kani czarnej.

Jaskier

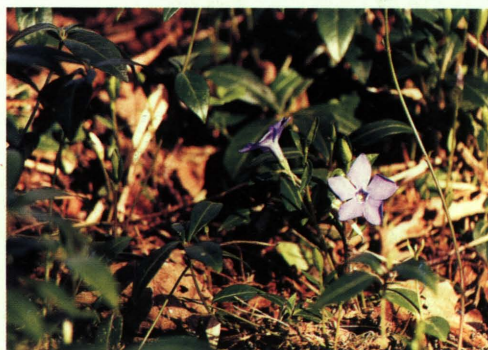
Rojnik

Kokorycz wielkokwiatowa

Jagoda czarna

Barwinek

Miodunka

Podmokłe tereny rezerwatu "Omelno"

Kaczka głowienka

Omelno

Najstarszy rezerwat leśny utworzony już w 1965 roku na powierzchni 26,97 ha, położony w gminie Drelów, Leśnictwo Turów. Charakter rezerwatu kształtuje usytuowanie w dolinie rzeki Białki. Uroczysko Omelno znajduje się na granicy powiatu, na północ od wsi Lisiowólka. W pobliżu Drelowa, jest to drugi rezerwat obok rezerwatu Liski.

Celem ochrony rezerwatowej jest zachowanie lasu lipowego pochodzenia naturalnego ze starodrzewem dębowo-lipowym w wieku ponad 120 lat. Drzewostan tworzą ponadto: jawor, klon zwyczajny, wiąz górski, wiąz pospolity, grab zwyczajny.

W bogatym runie na szczególną uwagę zasługują: wawrzynek wilczelyko, bluszcz pospolity, lilia złotogłów, turówka leśna.

W sąsiedztwie rezerwatu występują cenne zbiorowiska grądowe, łęgowe i olsy z licznymi gatunkami chronionymi i rzadkimi, co przemawia za potrzebą powiększenia powierzchni objętej tą formą ochrony.

Rydzik

Stary Las

Rezerwat leśny utworzony w 1995 roku na powierzchni 5,88 ha w gminie Konstantynów, Leśnictwo Konstantynów. Znajduje się on w odległości 3 km od Konstantynowa przy drodze do Gnojna. Zajmuje fragment dużego kompleksu leśnego na jego południowym skraju, w sąsiedztwie osady leśnej.

Przedmiotem ochrony jest dobrze wykształcony grąd z fragmentami boru mieszanego z gatunkami dominującymi: dębem szypułkowym i sosną zwyczajną w wieku około 130 lat. Drzewostan tworzą ponadto: modrzew europejski, grab pospolity, jesion wyniosły. Rezerwat jest ostoją wielu gatunków ptaków właściwych dla tego typu siedliskowego lasu. Charakterystyczną cechą jest obecność przedstawiciela gołębiowatych - siniaka - gatunku ściśle związanego ze starymi, dziuplastymi drzewami. Jest to kolejny rezerwat leżący na terenie Parku Krajobrazowego "Podlaski Przełom Bugu".

Mieczyk dachówkowy

Orlik

Storczyk podkolan biały

REZERWATY PRZYRODY

Rezerwat - "Szwajcaria Podlaska"

Szwajcaria Podlaska

Rezerwat leśno - krajobrazowy utworzony w 1995 roku na powierzchni 24 ha w gminie Terespol. Zajmuje obszar poniżej ujścia Krzyny do Bugu i rozciąga się wzdłuż rzeki Bug na północ od drogi Neple - Bohukały tzw. "nadbużanki". Obszar rezerwatu leży na terenie Parku Krajobrazowego "Podlaski Przełom Bugu".

Rezerwat utworzono w celu zachowania walorów krajobrazowych oraz ochrony zbiorowisk leśnych i wodnych odznaczających się dużym stopniem naturalności. Obiekt obejmuje interesujący pod względem geomorfologicznym przełomowy odcinek Bugu z głębokimi jarami, stromym miejscami brzegiem, gdzie różnica poziomów dochodzi do 30 m. Starorzecza tworzą malownicze zbiorniki wodne z wyspami i zakolami. Różnorodność siedlisk obfituje w liczne gatunki chronionych roślin: orlik pospolity, wawrzynek wilczelyko, naparstnica zwyczajna oraz zwierząt, których reprezentantem jest żółw błotny. Rezerwat stwarza dogodne warunki rozwoju płazów, z których na uwagę zasługuje występowanie ropuchy szarej i kumaka nizinnego. Swoje miejsca lęgowe ma tu wiele gatunków ptaków.

Rezerwat - "Szwajcaria Podlaska"

Romanów - park dworski

Odwieczne dążenia człowieka do pięknego kształtowania otaczającego go świata znalazło wyraz w zakładanych w sąsiedztwie siedzib ziemiańskich parkach i ogrodach.

Większość założeń parkowych przetrwało w XIX - wiecznej szacie, kształtowanej w oparciu o naturalny krajobraz. Choć ich układ uległ w większości zatarciu i zmienił się skład gatunkowy porastającej je roślinności, stanowią one ważny element środowiska przyrodniczego. Jako skupisko starodrzewia są miejscem schronienia i lęgów różnego ptactwa. W niektórych przetrwały egzotyczne gatunki drzew i krzewów oraz okazy drzew gatunków rodzimych nie zachowane w lasach. Nieodłącznym elementem parku są aleje komponujące wnętrza, wyznaczające osie widokowe, towarzyszące drogom dojazdowym. Dobrze zachowane aleje lipowe, będące jednocześnie pomnikami przyrody, podziwiać można w Roskoszy.

Dwory w Ludwinowie, Nosowie, Grabanowie, Kozuli, Roskoszy, Krzyczewie usytuowane zostały w krajobrazowych parkach, które stanowią ich tło i naturalną oprawę. Reprezentacyjny charakter ma klasycystyczna, wzbogacona portykiem kolumnowym fasada pałacu w Cieleśnicy. Cienista zasłona drzew parkowych skrywa umieszczoną nad stawami niewielką oranżerię. Rozległy park otacza także neogotycki pałac w Konstantynowie.

W Janowie Podlaskim z dawnego zamku biskupiego pozostały dwie oficyny z pierwszej połowy XVIII w., otoczone parkiem, w którym znajduje się tzw. "Grota Naruszewicza" związana z postacią znanego biskupa i myśliciela. Parkiem otoczony jest także zespół stajni sławnej na cały świat Stadniny Koni Arabskich założonej na początku XIX w.

PARKI DWORSKIE
I PAŁACOWE

Park pałacowy w Cieleśnicy

Park dworski w Woskrzenicach Dużych

Stadnina w Janowie Podlaskim najstarsza państwowa stadnina koni w Polsce jest również jedną z najpiękniejszych. Wbrew nazwie nie znajduje się ona w samym Janowie, ale w odległej od niego o 2 km miejscowości Wygoda. Malowniczo położona wśród bujnych nadbużańskich łąk jest prawdziwym "końskim rajem". Chociaż stadnina słynie głównie z hodowli koni czystej krwi arabskiej, pochwalić się może również dużymi osiągnięciami w hodowli koni angloarabskich. Dużą atrakcją jest znajdujący się w starym parku zabytkowy XIX wieczny zespół stajni, z których najstarsze: "Zegarowa" z 1841 r. oraz "Czołowa" z 1845 r. zaprojektowane zostały przez słynnego architekta Henryka Marconiego. Od ponad 30 lat Stadnina w Janowie Podlaskim jest gospodarzem najważniejszej imprezy dla polskich arabsów Narodowego Pokazu Koni Arabskich Czystej Krwi. Pokaz stanowi część rozgrywającej się w połowie sierpnia Letniej Gali Koni Arabskich. Kilkundniowy festyn łączy pokaz z doroczną wielką aukcją, na którą zjeżdżają kupcy z całego świata.

podlaskich wioskach, dotrwały do dnia dzisiejszego.

Katolikom szczególnie bliskie jest Sanktuarium Maryjne w Kodniu. Słynie ono z cudownego obrazu Matki Boskiej de Guadelupe, według legendy wykradzionego przez Mikołaja Sapiechę z kaplicy papieskiej. Wizerunek Madonny przywędrował do Kodnia w 1631 r. Obecnie umieszczony jest w ołtarzu głównym późnorenesansowej świątyni p.w. św. Anny, o rozbudowanej barokowej fasadzie. Wnętrze jej zdobią ciekawe sztukaterie sklepienne formowane w geometryczne wzory. Przy kościele znajduje się klasztor O.O. Oblatów, którzy opiekują się obrazem od lat 20 - tych XX wieku. W pobliżu rozciąga się teren dawnej siedziby Sapiechów, z którego zachowała się gotycko - renesansowa cerkiew zamkowa, obok kościół p.w. św. Ducha, ruiny zamku, dawny arsenał, na którym wzniesiono ołtarz polowy, ślady obwałowań i fos. W zespole zamkowym wśród drzew parkowych umieszczono pełne ekspresyjnej wymowy drewniane rzeźby drogi krzyżowej. Na północnej części Kodnia znajduje się o "Placencja", rezydencja Sapiechów ukształtowana w XVIII w. w stylu barokowo - klasycystycznym.

ZABYTKOWE BUDOWNICTWO SAKRALNE

Kościeniewice - kościół parafialny

Krajobraz nadbużański kształtowany od wieków przez żyjących tu ludzi posiada swoje własne charakterystyczne oblicze, które współtworzą wpisane w miejscową przyrodę materialne wytwory pracy i ducha mieszkańców tych ziem. W wielu osadach, na tle niskiej w większości jeszcze drewnianej zabudowy, zarysowują się stare świątynie różnych obrządków. Najstarsze z nich pamiętają odległe czasy unii brzeskiej. Skromne, drewniane cerkiewki unickie, niegdyś bardzo licznie występujące w

Ortel Królewski - kościół parafialny

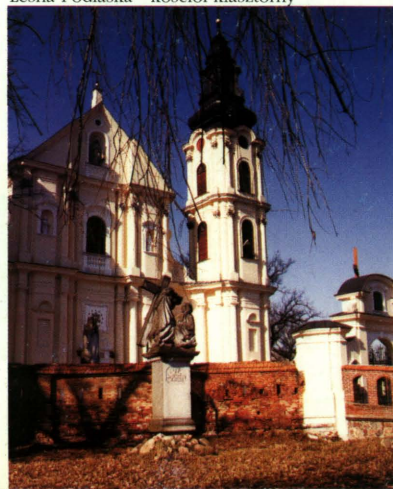

Kodeń - kościół parafialny pw. św. Anny

Drugie Sanktuarium Maryjne jest w Leśnej Podlaskiej. Matka Boska Leśniańska jednoczy katolików, neounitów i prawosławnych, ukazała się bowiem unitom podlaskim. Piękny barokowy kościół leśniański powstał w XVIII wieku dzięki O.O. Paulinom - opiekunom tegoż sanktuarium.

Leśna Podlaska - kościół klasztorny

W Krzyczewie na skarpie Bugu stoi dawna cerkiew unicka z pocz. XVI w. związana z brzeskimi augustianami. Malowniczą bryłę z błyszczącą czaszą umieszczonej centralnie kopuły posiada dawna cerkiew unicka w Rokitnie. Świątynie te pełnią obecnie rolę kościołów katolickich. Jedynie niewielka cerkiew w Kostomłotach, w której znajduje się zabytkowy ikonostas do dziś służy wyznawcom obrządku bizantyjsko - słowiańskiego. Istnieje tu Centrum Ekumeniczne organizujące co roku spotkania młodzieży.

Wierni prawosławni, szczególnie licznie w dzień św. Onufrego podążają do monasteru w Jabłecznej, ważnego ośrodka kultu prawosławnego w Polsce. Najcenniejszymi obiektami zespołu klasztornego, są XIX - wieczna klasycystyczna cerkiew z bogatym ikonostasem oraz drewniane kaplice pw. Wniebowzięcia NMP i św. Ducha.

Nowe Sanktuarium Podlaskie w Pratulinie jednoczy katolików i unitów. W 1874 r. bohaterscy mieszkańcy Pratulina stający w obronie swej wiary zamordowani zostali przez oddział Kozaków. Męczenników Pratulińskich pochowano pierwotnie na cmentarzu za

za wsią. Obecnie ich prochy umieszczone są w kościele parafialnym.

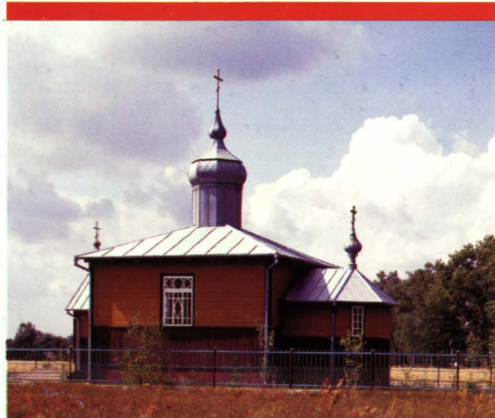
Najstarszą świątynią, wybudowaną w stylu gotyckim, wzbogaconą renesansowym detalem architektonicznym jest dawna cerkiew zamkowa św. Ducha w Kodniu.

Zgaszoną czerwienią ścian przyciągają wzrok monumentalne, strzeliste bryły neogotyckich kościołów w Malowej Górze, Konstantynowie.

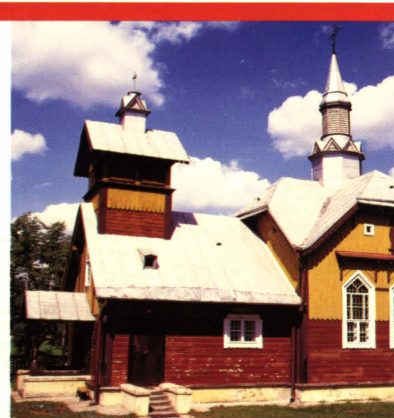
Przeszłość ziemi podlaskiej zapisana jest również w starych cmentarzach unickich, prawosławnych, rzymsko- katolickich, mahometańskich, tych dawnych jak choćby w Bublu Łukowskich, Gnojnie, Kol. Zastawek, Wisznicach, Pratulinie, Studziance i tych bliższych naszym czasom, jak cmentarz wojenny w Zaczopkach. Na niektórych cmentarzach obejrzeć można zabytkowe kaplice drewniane np. w Pawłowie Starym, Terespolu. Wyróżniają się wśród nich klasycystyczne kaplice w Kodniu i Janowie Podlaskim.

Żeszczynka - kościół parafialny

Dobratycze - cerkiew prawosławna

Rozwadówka - kościół parafialny

Jabłeczna - cerkiew prawosławna

Przez teren Powiatu Bialskiego przebiega 111 km Nadbużańskiego Szlaku Przyjaźni oznakowanego kolorem czerwonym. Szlak ten rozpoczyna się w miejscowości Kózki w województwie mazowieckim, a kończy w Hrubieszowie w województwie lubelskim. Na teren Powiatu Bialskiego Nadbużański Szlak Przyjaźni wkracza w miejscowości Gnojno i przebiega przez następujące 33 miejscowości, do najciekawszych należą:

Gnojno (30,2 km) - wieś nadbużańska, wzmiankowana w XVI w. jako miejsce przeprawy przez Bug oraz miejsce składowania towarów splewianych galerami do Gdańska. Jedną z dróg wiodących nad Bug jest droga nazywana "napoleońską" (wg miejscowej tradycji tędy przeprowadził się przez rzekę Napoleon). Atrakcją jest również położona w pn.-zach. części wsi wysoka piaszczysta skarpa wzgórza morenowego, gwałtownie urywająca się nad doliną Bugu. W ścianie skarpy znajdują się gniazda lęgowe jaskółek. W tych malowniczych okolicach kręcono plenery do filmu "Nad Niemnem".

Bubel Stary (34,5 km) mała wieś z wieloma drewnianymi zabudowaniami (chaty, spichlerzyki, obory) z k. XIX w., z drewnianym kościołem filialnym pw. św. Jana Ewangelisty z 1740 r.

Janów Podlaski (42,1 km) osada, której początki sięgają XV w. jeszcze jako wsi pod nazwą Porchów. Zwiedzić tu można: zespół pokatedralny składający się z: barokowego kościoła św. Trójcy, budynków dawnego seminarium duchownego z poł. XVIII w. oraz dzwonnicy barokowej z 1745 r., kościół poddominikański p.w. św. Jana Chrzciciela, pozostałość dawnego zamku biskupiego zniszczonego przez Szwedów - "Grotę Naruszewicza" zbudowaną ok. 1790 r. z kamienia polnego, Dom Rytów z 1793 r.

Wygoda Stadnina (44,8 km) dawny folwark biskupi. Można tu podziwiać czystej krwi konie arabskie. Do obejrzenia jest tu także XIX w. zespół stajni, dwie najstarsze: "Zegarowa", "Czołowa" zaprojektowane przez Henryka Marconiego i inne, np.: "Wyścigowa", "Woroncowska".

Woroblin (56,9 km) - stoi tam kilkanaście chat z końca XIX w. oraz dwór z 1859 r. przebudowany po 1918 r.,

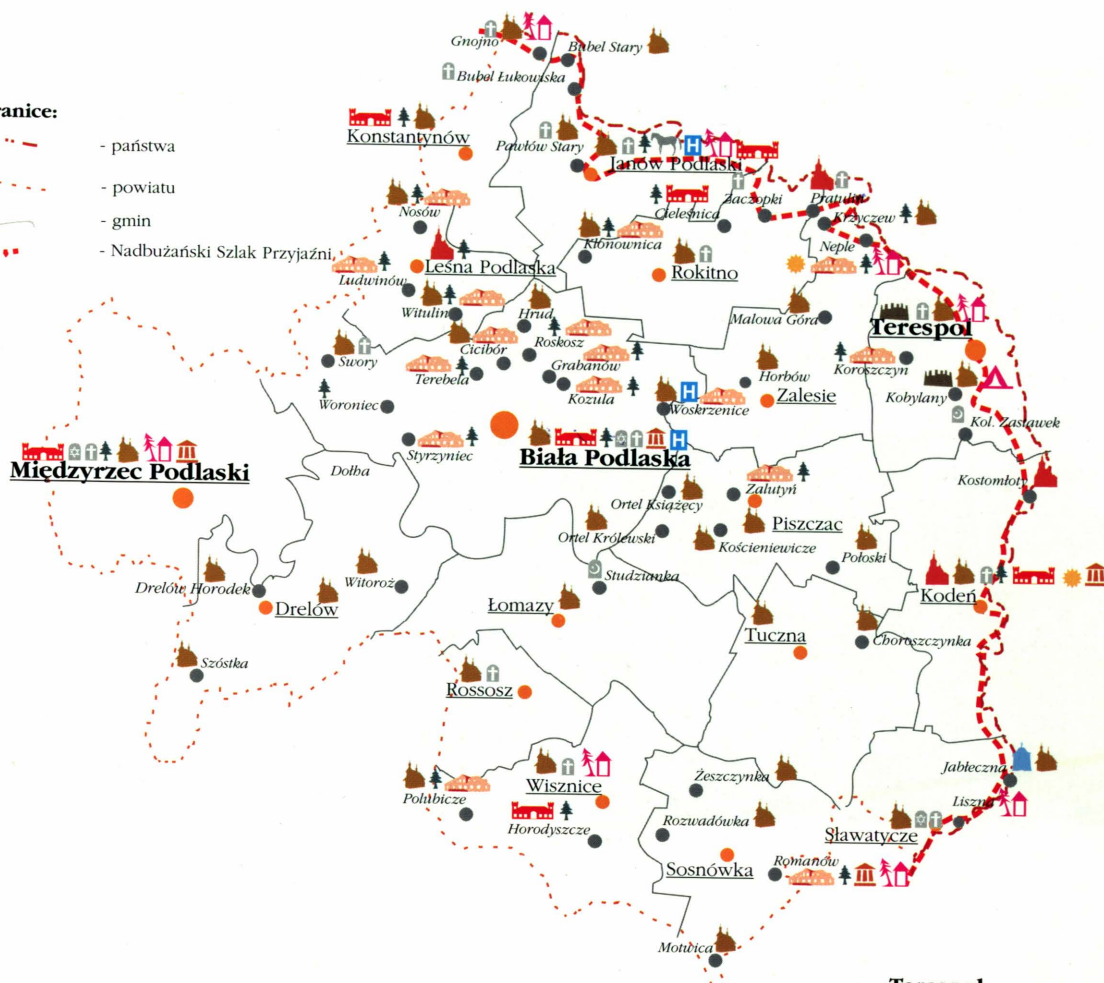
Derło (61,0 km) na uwagę zasługuje łęg wierzbowo-topolowy wzbogacony o pomnikowe brzozy, lipy, dęby i graby.

Zaczopki (62,0 km) We wsi stoją chaty z XIX w., wiatrak koźlak i budynek szkolny z 1900 r. Na niewielkim wzgórzu położony jest cmentarz wojskowy z czasów I Wojny Światowej.

POWIAT BIALSKI - WALORY KRAJOZNAWCZE

Granice:

- państwa
- powiatu
- gmin
- Nadbużański Szlak Przyjaźni

Zabytkowe:

- pałace
- dwory (zespoły dworskie)
- kościoły rzymsko-katolickie, neounickie i cerkwie
- sanktuaria
- prawosławny zespół klasztorny
- parki

Cmentarze:

- chrześcijańskie
- kirkuty
- mizary
- forty dawnej twierdzy brzeskiej

Terespol

- Miasta
- Siedziby gmin
- miejscowości godne zwiedzenia
- muzea
- stadnina koni
- ośrodki wypoczynkowe
- szkolne schroniska młodzieżowe
- hotele i pensjonaty
- kempingi

Opr. Starostwo Powiatowe w Białej Podlaskiej: B. Sozoniuk

Pratulín (65,1 km) wieś istniejąca od 1478 r. pierwotnie nosiła nazwę Hornowo. We wsi znajduje się kościół wzniesiony w 1838 r. w stylu klasycystycznym. Przy nieistniejącej drewnianej cerkwi w 1874 r. rozegrały się wydarzenia, które spowodowały, iż Pratulín stał się symbolem męczeńskiej śmierci podlaskich unitów, których beatyfikacji dokonał w 1997 r. Papież Jan Paweł II.

Krzyczew (71,4 km) stoi tutaj kościół pw. św. Jerzego, dawna cerkiewka unicka oraz dwór z 2 połowy XIX w.

Nepłé (75,9 km) duża wieś letniskowa położona u ujścia Krzny do Bugu. W pierwszej poł. XVIII w. była własnością dziadka Juliana Ursyna Niemcewicza. Obecnie można jeszcze zobaczyć: tzw. Lamus (skarbiec), oficynę dworską nazywaną Białym Domkiem, w której mieszkał car Aleksander I, barokowy kościół z 1769 r. ufundowany przez Franciszka Ursyna Niemcewicza.

Rozpoczynają się tu także dwie bardzo atrakcyjne ścieżki przyrodnicze:

1. "Bużny Most" (10,5 km.) oznakowana zielonym liściem wierzby na białym tle,
2. "Szwajcaria Podlaska" (4,5 km) oznakowana zielonym liściem klonu na białym tle.

Samowicze (81,9 km) mała wieś z kilkoma starymi chatami z przełomu XIX i XX w. Nad Bugiem liczne starorzecza zwane bużyskami: niektóre z jezierek są bardzo głębokie i mają dziwne nazwy np. Morskie Oko.

Terespól (89,4 km) Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z 1512 r. W bogatej historii tego miasta przewijają się nazwiska: Sapiehów, Drohostyńskich, Słuszków, Flemingów i Czartoryskich. Najstarszym zabytkiem Terespola jest murowana cerkiew prawosławna z końca XVIII w. Bardzo ciekawym zabytkiem jest metalowy obelisk z 1825 r. upamię-

tniający otwarcie drogi bitej z Warszawy do Brześcia.

Kostomłoty (103,3 km) mała wioska wzmiankowana już w 1412 r. W XVII w. pobudowano tutaj drewnianą cerkiew unicką. Obecnie funkcjonuje tu jedyna w Polsce parafia neounicka (świątynia katolicka obrządku bizantyjsko-słowiańskiego). Jej wnętrze zdobi przepiękna polichromia. Najcenniejszym elementem wyposażenia jest dwurzędowy ikonostas oraz ikona przedstawiająca patrona cerkwi św. Nikitę.

Kodeń (114,8 km) osada znana jako miejsce pielgrzymek religijnych do Sanktuarium Królowej Podlasia. Centrum osady stanowi obszerny rynek, przy którym wznosi się kościół p.w. św. Anny z bogatą renesansową sztukaterią pokrywającą sklepienie głównej nawy i słynnym obrazem Matki Boskiej de Guadelupe, wykradzionym przez Mikołaja Sapiehę z kaplicy papieskiej w Watykanie.

Jableczna (129, 3 km) wieś wzmiankowana przy końcu XV w. , ważne miejsce kultu religijnego. Znajduje się tu prawosławny klasycystyczny monastyr. Najcenniejszym obiektem zespołu klasztornego jest murowana cerkiew p.w. św. Onufrego z pięknym ikonostasem mieszczącym kilka ikon z XVIII w. i najcenniejszą XV w. ikoną św. Onufrego. Poza obrębem

murów klasztornych znajduje się drewniana kaplica z początku XX w. p.w. Zaśnięcia NMP. Druga kaplica p.w. św. Ducha znajduje się na niewielkim pagórku pośród nadbużańskich łąk.

Mościce Dolne (134,6 km) wieś o pierwotnej nazwie Neudorf lub Kolonia Neudorf założona w XVIII w. przez sprowadzonych tu specjalnie z Meklemburgii Niemców zwanych "olędrami". Tej właśnie ludności okolica zawdzięcza kilka chat zbudowanych na palach dla ochrony przez wylewami rzeki.

Sławatycze (141,3 km) duża osada wiejska, wzmiankowana w XV w. Zachował się tu dawny układ miejski z obszernym rynkiem. W pobliżu rynku stoją obok siebie dwie budowle sakralne: neorenesansowy kościół p.w. Matki Boskiej Różańcowej i naprzeciw murowana cerkiew prawosławna p.w. Wniebowstąpienia NMP.

SZLAK TURYSTYCZNY

Uatrakcyjnieniem i urozmaiceniem opisanego szlaku jest trasa nad rzeką Krzną umożliwiającą podziwianie naturalnego piękna tej rzeki w jej dolnym odcinku. Trasę tę można pokonać drogą wodną i po dopłynięciu do miejscowości Neple, gdzie Krzna ma ujście do Bugu, (jedno z najpiękniejszych widokowo miejsc) przedłużyć zgodnie z nurtem Bugu do miejscowości Gnojno (ta część pokrywa się z Nadbużańskim Szlakiem Przyjaźni). Trasa nad Krzną nadaje się także do wędrowki pieszej, rowerowej i konnej. W tym celu wybudowane zostały co 15-20 km stacje turystyczne w: Roskoszy (odgałęzienie trasy nad Klukówką), Woskrzenicach i Neplach, a także dalej nad Bugiem w Janowie Podl. i Gnojnie.

Polecamy również trasy administrowane przez Oddział Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych w Białej Podlaskiej, które w całości lub częściowo przebiegają na terenie naszego powiatu:

Trasa nr 1 14 dniowa, piesza; Biała Podlaska - Gnojno - Neple - Terespol - Kodeń - Liszna - Dołhobrody - Włodawa,

Trasa nr 2 14 dniowa, kolarska; Międzyrzec Podlaski - Komarówka Podlaska - Radzyń Podlaski - Czemierniki - Parczew - Białka - Wisznice - Romanów - Biała Podlaska,

Trasa nr 3 10 dniowa, piesza; Neple - Terespol - Kodeń - Liszna - Dołhobrody - Włodawa

Trasa nr 4 10 dniowa, kolarska; Międzyrzec Podlaski - Komarówka Podlaska - Radzyń Podlaski - Czemierniki - Parczew - Białka - Włodawa,

Trasa nr 5 8 dniowa, kolarska; Międzyrzec Podlaski - Wisznice - Komarówka Podlaska - Romanów - Biała Podlaska.

Folder ukazuje się z inspiracji Starostwa Bialskiego przy wsparciu finansowym WFOŚ i GW w Lublinie, Parku Krajobrazowego "Podlaski Przełom Bugu", Nadleśnictwa Biała Podlaska, Nadleśnictwa Chotyłów

WYDAWCA - STAROSTWO BIALSKIE
Biała Podlaska, ul.Brzeska 41, tel. 0-83 343-70-30

TEKSTY

WYDZIAŁY STAROSTWA BIALSKIEGO:
GOSPODARKI, ROLNICTWA I PROMOCJI
ORAZ OCHRONY ŚRODOWISKA I LEŚNICTWA

FOTOGRAFIE

- J.MARAŚKIEWICZ (56 fotografii), W.DUKLEWSKI(18 fotografii),

ORAZ

ADAM TROCHIMIUK(1 foto.), TADEUSZ ŻACZEK(4 foto.),
ARTUR TABOR(2 foto.), WYDZIAŁU GOSPODARKI, ROLNICTWA
I PROMOCJI STAROSTWA BIALSKIEGO, WYDZIAŁU OCHRONY ŚRODOWISKA UW W LUBLINIE
D/BIAŁA PODLASKA .

REALIZACJA
OFICyna WYDAWNICZA "DONATECH"

Donatech
OFICyna WYDAWNICZA
21-500 Biała Podlaska , ul.Piłsudskiego 17,
tel. 0-83 342-25-40

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE, CAŁOŚĆ, ANI ŻADNA CZĘŚĆ NINIEJSZEJ PUBLIKACJI, NIE MOŻE BYĆ POWIELANA, REPRODUKOWANA, PRZECHOWYWANA JAKO ŹRÓDŁO DANYCH, PRZEKAZYWANA W JAKIKOLWIEK SPOŚÓB - ELEKTRONICZNY, MECHANICZNY LUB W INNEJ FORMIE ZAPISU - BEZ PISEMNEJ ZGODY OFICyny WYDAWNICZEJ "DONATECH" - JEDYNEGO POSIADACZA PRAW.

ISBN 83-908344-9-9